

4D4F-bijeenkomst 'Protocollen voor de melkveehouder'

Protocollen geen exacte wetenschap maar continu verbeterproces

Tekst, tabel en figuur: FDL naar Maarten Crivits - ILVO
Beeld: Twan Wiermans

“Wat is het beste: geen protocol of een slecht protocol?”, wierp Niels Achten (Liba) de melkveehouders bij de start van de 4D4F-bijeenkomst 'Protocollen voor de melkveehouder' voor de voeten. “Beter een slecht protocol, want dan weet je wat je doet en kun je het beter maken”, wist een aandachtige melkveehouder toen de vraag bij het slot van de bijeenkomst opnieuw gesteld werd.

Het is ook aan te raden om hulp te vragen. Zo is het raadzaam het protocol dat je voor mastitis hebt opgesteld eens voor te leggen aan je dierenarts met de vraag of het kan worden geoptimaliseerd.

Dat protocollen geen exacte wetenschap zijn maar een continu verbeterproces, was dan ook één van de lessen om mee te nemen na deze studiedag. Veel melkveehouders denken erover na om protocollen te schrijven. Toch lijkt nog slechts een minderheid hier proactief op in te zetten. Om het bevattelijk te maken kun je een protocol opzetten en laten draaien in vier stappen.

Wees het noodlot voor

Zoals zoveel in het leven is de **eerste stap** de moeilijkste: draagvlak creëren. Iedereen samen rond de tafel krijgen en tot in het kleinste detail opschrijven hoe je het nu doet. Soms moet het noodlot eerst toeslaan. Zo vertelde melkveehouder Niels van der Wielen hoe zijn vader door een probleem met zijn voet lang thuis kwam te zitten waardoor hij tijd heeft genomen om eens op te schrijven hoe hij het nu doet. Dat heeft uiteindelijk geresulteerd in een dertigtal protocollen - gaande van kalverpofok, tot het oplossen van een stroomstoring - telkens op een A4, ingelijst en goed zichtbaar voor diegene die de taak gaat uitvoeren. Clue is: maak die tijd ook als je niet per ongeluk even buiten strijd bent, het loont de moeite.

Zomaar kopiëren niet aan te raden

Een **tweede stap** is het opstellen van de protocollen. Tips werden gegeven zoals simpel taalgebruik, werk met een foto of beeld, zorg dat

alles goed zichtbaar en dichtbij wordt opgehangen. Soms kan een protocol extreem simpel zijn: bijvoorbeeld het nummeren van de putten om altijd zeker te zijn dat je dezelfde plaats bedoelt. Maar meestal is een protocol op elk bedrijf anders en kun je het niet zomaar kopiëren. Inspiratie halen is wel zinvol, dus luister zeker eens hoe een collega het doet of ga ten rade bij wat ze allemaal hebben gedaan op de Penstate University. Voor een recent overzicht van protocollen zie bijvoorbeeld de link <http://animalscience.psu.edu/facilities/dairy-barns/pdf-dairy-sop> met een reeks Standard Operating Procedures (SOPs) opgesteld door de betreffende universiteit.

Houd het simpel en vraag hulp

Niels Achten toonde ook een Engelstalige tabel waarmee duidelijk wordt welke vorm je het best gebruikt. Als er weinig stappen en beslissingen zijn houd je het bij een simpele tekst. Pas als het uitgebreider wordt moet je aan grafische voorstellingen of zelfs hele stroomdiagrammen bedenken.

Many Decisions?	More than 10 steps?	Best SOP format
No	No	Simple Steps
No	Yes	Hierarchical or Graphic
Yes	No	Flowchart
Yes	Yes	Flowchart

Tabel: Format naargelang type beslissingen

Voor meer informatie volg de link: <https://extension.psu.edu/standard-operating-procedures-a-writing-guide>

Het is ook aan te raden om hulp te vragen. Zo is het raadzaam het protocol dat je voor mastitis hebt opgesteld eens voor te leggen aan je dierenarts met de vraag of het kan worden geoptimaliseerd.

Betrek en motiveer iedereen

Een **derde stap** is de uitvoering. Hierbij is het belangrijk dat je er over waakt dat iedereen het eens is met het verhaal: niets zo erg als gedetailleerde protocollen die niemand uitvoert. Zo gaf iemand aan dat je protocollen niet te streng mag opleggen: “Als je niet wat vrijheid geeft aan de persoon in dienst die het moet uitvoeren, dan zijn ze weg.”

Een andere deelnemer stelde dat hij aan iemand die een protocol niet wil volgen zou vragen wat hij dan nu anders doet en waarom, om juist daarvan te leren.

Houd aandacht levendig

Daarnaast moet er over gewaakt worden dat protocollen die je ooit opmaakte niet onder het stof komen te zitten. Geef ze daarom een prominente plaats, misschien is het zelfs interessant om er een wedstrijdje rond te maken om ze levendig te houden. Bijvoorbeeld wie kan de meeste mastitisgevallen herkennen of de meest efficiënte manier vinden om in een verse-koeien-protocol alle belangrijke aandachtspunten zo goed mogelijk te noteren?

Veel kleine stapjes, grote winst

De **vierde en laatste stap** is: 'evalueer je protocol'. Werkt het nu beter? Telkens opnieuw een kleine verbeterstap leidt uiteindelijk tot grote winsten. Melkveehouder Dries Janssen die al een drietal jaren werkt met protocollen is er zeker van dat het hem heeft geholpen de melkgift te verhogen. “Neem nu het systeem dat ik heb opgesteld om systematisch de temperatuur van de kalfjes bij te houden”, stelde hij, “Daar heb ik al verschillende keren aanpassingen aan gemaakt, tot ikzelf - en natuurlijk ook mijn moeder die zich meestal hiermee bezighoudt - er nu echt tevreden over zijn.” Of zoals Niels W. vertelde: “Mijn drie broertjes houden niet zo van melkvee, maar juist daarom zijn ze de meest kritische stemmen. Het moet goed uitgelegd zijn anders ze willen het niet uitvoeren.”

Sociale media inzetten

Om het hele proces te stroomlijnen kun je ook gebruikmaken van sociale media. Zo vertelde Niels W. dat ze op hun bedrijf gebruikmaken van Whats App-groepen. “Het is gratis, je kunt er video en foto's uploaden en het werkt om doelgericht te communiceren. Zo hebben we één groep voor alle leden van de bedrijfsvoering voor algemene communicatie, één groep waarin vader en zoon het aangepaste voerrantsoen bespreken en één voor aandachtspunten naar dierenarts en voerleverancier.”

Discussie en verwondering

Soms was er ook verwondering over de reden van een protocol. Zo vroeg iemand bijvoorbeeld aan Dries: “Waarom hou je eigenlijk elke dag de temperatuur bij van de verse koeien, en schrijf je die niet enkel op als er duidelijk iets mankeert?”

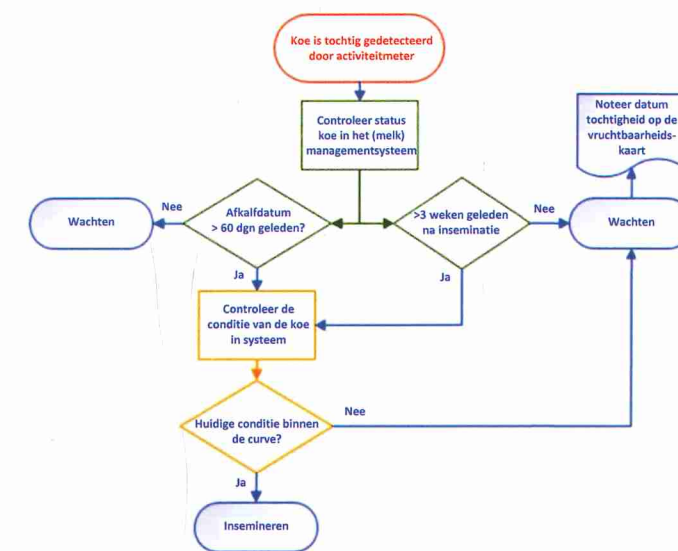
Hierop gaf Dries aan dat hij het belangrijk vindt om alles bij te houden om de evolutie goed in kaart te brengen en duidelijk te communiceren naar iedereen in het bedrijf. “Bijvoorbeeld voor een bepaald dier kan een lichaamstemperatuur van 38,5°C de maatstaf zijn dat er iets fout is, en moet dus onmiddellijk worden ingegrepen. Maar voor een ander dier kan het zo zijn dat het een aantal dagen blijft hangen rond die 38,5 °C en dat alles dan toch mooi in orde komt. Als je dat niet opvolgt, dan kan het zijn dat iemand gewoon meteen behandelt terwijl het eigenlijk niet nodig is. Plus: het houdt me wakker.”

Effect sensortechnologie

Tamara Wind (Hogeschool Van Hall Larenstein) bekeek tot slot het protocolenvraagstuk vanuit het perspectief van het 4D4F-project en de toepassing van sensortechnologie.

Stel, je staat in de stal en je ziet een tochtige koe. Dan komen er bij de melkveehouder veel vragen naar boven, en moeten een aantal stappen worden overlopen om te beslissen of en wanneer deze koe te insemineren. De aanwezige melkveehouders waren het er mee eens dat dit soort beslissingen veel 'denkkracht' kost. Door het opstellen van een beslisboom kan spaarzamer met die denkkracht worden omgegaan. In dit verband is de impact van de combinatie van sensortechnologie, standaardprotocollen en software opmerkelijk: de beslisboom wordt een stuk korter en daardoor overzichtelijk.

Figuur: Voorbeeld beslisboom wanneer sensoren zouden worden toegepast in een proces.

Data Driven Dairy Decision for Farmers (4D4F)

Melkveehouders worden geconfronteerd met een overvloed aan nieuwe technologieën en datastromen. Het potentieel van deze innovatieve sensortechnologieën en de gegevens die ze genereren, wordt echter nog niet ten volle benut. Daarom werd in 2016 het Europese project 4D4F (Data Driven Dairy Decision for Farmers) in het leven geroepen.

Het doel van dit project is het creëren van een overkoepelend, internationaal netwerk voor melkveehouders, adviseurs, dierenartsen, onderzoekers en technologiefabrikanten, dat zich buigt over het gebruik van data en sensoren.

Op de website worden o.a. praktijkgidsen, gebruikersvideo's en infografieken aangeboden over sensoren voor de monitoring van vruchtbaarheid, uiergezondheid, rantsoen, ... Daarnaast worden er ook op regelmatige basis studiedagen & workshops georganiseerd over diverse thema's waarin sensoren en data een rol spelen.

Wie geïnteresseerd is in de werking van het 4D4F project, kan zich aanmelden op de website www.4D4F.eu

Besluit

Het was een boeiende bijeenkomst waarbij duidelijk werd dat melkveehouders zelf aan de slag gaan met het opstellen van nieuwe protocollen om het technisch management van hun bedrijf te verbeteren. Concrete voorbeelden zijn dan altijd weer nuttig om zelf uit te leren. Daarom zou dit soort bijeenkomsten zeker een vervolg mogen kennen. Zo gaven de meeste aanwezigen aan geïnteresseerd te zijn in een goed werkend verse-koeien-protocol. Voer voor een concrete workshop daarrond?

*De workshop werd georganiseerd door ZLTO, VHL en LIBA, ging door op 22 februari te Bree en kadert binnen het Europese project 4D4F.